

Tværsnitsundersøgelse af den retspsykiatriske patientgruppe i Region Midtjylland den 27. januar 2015

Følgende tværsnitsundersøgelse omfatter alle retspsykiatriske patienter, der er indberettet som indlagt eller tilknyttet ambulante behandling på et af Region Midtjyllands psykiatriske behandlingssteder den 27. januar 2015.

Dato 23-06-2015

Thomas Kure Jepsen/

Liza Egesberg Bøhme

Tel. +45 7847 0314

thomas.jepsen@stab.rm.dk

1-35-74-3-08

Afgrænsning

Den retspsykiatriske patientgruppe er i undersøgelsen afgrænset til patienter, som har mindst én af følgende retslige foranstaltninger ¹:

Side 1

- Varetægtssurrogat (Z04.68)
- Kendelse om mentalobservation (Z04.60)
- Dom til ambulante behandling (Z04.61)
- Dom til behandling (Z04.61)
- Dom til psykiatrisk anbringelse (Z04.62)
- Sædelighedskriminelle, behandling i forbindelse med betinget/ubetinget frihedsstraf, forvaringsdømte, prøveudskrevne, udstationerede eller prøveløsladte (Z04.68)
- Varetægtsarrestanter overført af helbredsmæssige årsager
- Domfældte med almindelig dom overført fra arresthuse eller fængsler pga. psykisk sygdom

Patienter, som har andre typer af domme, er ikke omfattet af denne undersøgelse.

Indsamling af data

De psykiatriske behandlingenheder udfylder et elektronisk spørgeskema for hver enkelt retspsykiatrisk patient, som er indlagt eller tilknyttet ambulante behandling den 27. januar 2015. De tidligere undersøgelser er blevet gennemført på samme måde.

¹ I parentes er anført ICD-10 koden for diagnosen, hvis den findes. I bilag 1 redegøres for de retslige foranstaltninger.

Spørgeskemaerne er med få undtagelser ens fra år til år. Undtagelsen er de steder, hvor et spørgsmåls formulering har givet anledning til uklarhed, eller hvor det har været nødvendigt at få uddybet nogle oplysninger om patientgruppen. Grundet ændringerne i spørgeskemaerne samt af hensyn til tabellernes overskuelighed er der for flere opgørelser kun medtaget data fra 2011-2014. De unklare data kan rekvireres ved henvendelse til Psykiatriplanlægning.

Siden 2008 har der været en række omorganiseringer på psykiatriområdet i Region Midtjylland, som blandt andet har medført både nedlæggelser og oprettelser af afdelinger og afsnit. De celler, der med udgangspunkt heri mangler data, er skraveret med mørkt.

Mentalobservander fra Grønland er talt med i tværsnitsundersøgelsen i alle årene, og antallet har ligget omkring 4-6 personer for hvert år, hvor undersøgelsen er gennemført. Derimod indgår de grønlandske patienter ikke i undersøgelsen, der efter aftale med Grønlands Selvstyre er indlagt på afsnit R3 på Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov. Disse patienter indgik heller ikke i undersøgelsen i de forrige år. Afsnittet havde 15 retspsykiatriske patienter den 27. januar 2015.

Den væsentligste fejlkilde i undersøgelsen ligger i indberetningen af patientoplysningerne, men gennem blandt andet løbende kontakt med de indberettende enheder vurderes datavaliditeten at være høj.

Nedenfor fremgår nogle af hovedtendenserne fra tværsnitsundersøgelserne. Imidlertid er der også udarbejdet et tendensrapport, som viser de vigtigste udviklinger og tendenser i undersøgelserne. Tendensrapporten kan rekvireres ved kontakt til Psykiatriplanlægning eller læses på Region Midtjyllands hjemmeside på nedenstående link, hvor tværsnitsundersøgelsen også fremgår: [Tværsnitsundersøgelser og tendensrapporter](#)

Tendenser fra tværsnitsundersøgelserne

- Region Midtjylland havde 884 retspsykiatriske patienter i behandling den 27. januar 2015, hvilket er et fald på 9 patienter svarende til 1 % siden tværsnitsundersøgelsen blev gennemført i 2014. Faldet findes primært i antallet af indlagte patienter (tabel 1.1)
- Andelen af retspsykiatriske patienter, som har et misbrug, var 47 % i 2010 og har herefter været relativt jævnt i årene 2011-2015 på mellem 39-43 %, hvor 2015 ligger på 43 % (tabel 1.9)
- Den 27. januar 2015 er 86 % af de retspsykiatriske patienter i behandlingspsykiatrien i Region Midtjylland idømt enten en dom til ambulant behandling eller dom til behandling (tabel 1.15)
- Antallet af patienter, som ikke har modtaget dom, det vil sige mentalobservander og varetægtsurrogatfængslede, har svinget i årene 2011-2015. Der er som eksempel 63 patienter i 2011 og 84 patienter i 2014, som ikke har modtaget dom svarende til en stigning på 33 %. I 2015 er der derimod 55 patienter, som ikke har modtaget dom, hvilket er et fald på 35 % fra 2014 (tabel 1.16)

- Antallet af ambulante patienter, der vurderes at være:
 - udadreagerende, er steget fra 21 patienter i 2012 til 36 patienter i 2014 svarende til en stigning på 42 %. Fra 2014 til 2015 ses imidlertid et fald på 11 patienter svarende til et fald på 31 % (tabel 2.5)
 - i høj risiko for recidiv i forhold til at begå ny kriminalitet, er steget fra 84 patienter i 2012 til 125 patienter i 2014 svarende til en stigning på 33 %. Fra 2014 til 2015 ses imidlertid et fald på 49 % (tabel 2.5)
- Antallet af indlagte patienter, der vurderes at være:
 - udadreagerende, er faldet fra 18 patienter i 2012 til 11 patienter i 2015 svarende til et fald på 39 % (tabel 3.5)
 - i høj risiko for recidiv i forhold til at begå ny kriminalitet, er faldet fra 72 patienter i 2012 til 35 patienter i 2015 svarende til et fald på 51 % (tabel 3.5)
- Antallet af ambulante patienter med komplicerende adfærd er jævnfør ovenstående faldet fra 2014 til 2015, hvilket kan skyldes, at patienter, som udgør en særlig sikkerhedsrisiko, skal være tilknyttet et opsøgende retspsykiatrisk team i den specialiserede retspsykiatri. I 2014 var 71 patienter tilknyttet et opsøgende retspsykiatrisk team, mens antallet er 119 patienter i 2015 svarende til en stigning på 41 %.

Hovedpunkter fra tværsnitsundersøgelsen 2015

- 9 ud af 10 retspsykiatriske patienter er i ambulans behandling (tabel 1.1).
- 4 ud af 5 retspsykiatriske patienter er mænd (tabel 1.6).
- Mellem hver fjerde og femte retspsykiatrisk patient er af anden etnisk baggrund end dansk (tabel 1.8)
- 2 ud af 5 retspsykiatriske patienter har et misbrug (tabel 1.10).
- 1 ud af 3 retspsykiatriske patienter er fra Aarhus kommune (tabel 1.11)
- Halvdelen af de retspsykiatriske patienter har skizofreni eller en anden psykotisk lidelse (tabel 1.12).
- 4 ud af 5 retspsykiatriske patienter har dom til ambulans behandling eller dom til behandling (tabel 1.13).
- Mere end halvdelen af de retspsykiatriske patienter er dømt for vold og personfarligt kriminalitet (tabel 1.14).

Fakta om den specialiserede retspsykiatri

- Den specialiserede retspsykiatri varetages på følgende afdelinger i voksenpsykiatrien i Region Midtjylland:
 - Afdeling for Rettspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov
 - Regionspsykiatrien Viborg-Skive (den ambulante behandling varetages i Klinik for retspsykiatri, mens den stationære behandling varetages på specialiserede sengeafsnit for retspsykiatriske patienter)

- Fraregnet 18 sengepladser til grønlandske retspsykiatriske patienter på R3 i Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov råder den specialiserede retspsykiatri over 65 specialiserede retspsykiatriske senge ved udarbejdelsen af tværsnitsundersøgelsen for 2015. BUC har desuden mulighed for at indrette op til 7 midlertidige skærmede sengepladser, og der anvendes gennemsnitligt 1-3 af disse til unge retspsykiatriske patienter. Udviklingen og fordelingen i antallet af specialiserede retspsykiatriske senge er som følger:
 - Afdeling fra Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov har fraregnet 18 sengepladser til grønlandske retspsykiatriske patienter øget antallet af sengepladser fra 20 senge per 1. januar 2009, til 32 senge per 1. november 2009, til 48 senge per 1. august 2010 og frem til i dag.
 - Den specialiserede retspsykiatri i Regionspsykiatrien Viborg-Skive har haft 17 specialiserede senge i hele perioden for udarbejdelsen af denne og de foregående tværsnitsundersøgelser. I slutningen af januar 2015 har Regionspsykiatrien Viborg-Skive øget den specialiserede retspsykiatri med yderligere 11 retspsykiatriske sengepladser, men disse senge indgår ikke i nærværende tværsnitsundersøgelse.

Tabeloversigt

1. Generelle oversigter for både ambulante og stationære retspsykiatriske patienter.....	6
Tabel 1.1: Antal retspsykiatriske patienter	6
Tabel 1.2: Antal ambulante patienter med retslig foranstaltning	6
Tabel 1.3: Andelen af ambulante patienter, som har en retslig foranstaltning	7
Tabel 1.4: Antal indlagte patienter med retslig foranstaltning	8
Tabel 1.5: Andelen af indlagte patienter i almenpsykiatrien, som har en retslig foranstaltning	8
Tabel 1.6: Antal retspsykiatriske patienter fordelt på køn	9
Tabel 1.7: Antal retspsykiatriske patienter fordelt på alder	9
Tabel 1.8: Antal retspsykiatriske patienter med anden etnisk baggrund end dansk	9
Tabel 1.9: Antal retspsykiatriske patienter med misbrug	10
Tabel 1.10: De retspsykiatriske patienters typer af misbrug	10
Tabel 1.11: Antal ambulante og indlagte retspsykiatriske patienter opdelt efter bopælskommune	11
Tabel 1.12: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnoser	12
Tabel 1.13: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnose og retslig foranstaltning	13
Tabel 1.14: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnoser og begrundelse for retslig foranstaltning (mest alvorlige kriminalitet)	14
Tabel 1.15: Retspsykiatriske patienter fordelt på retslig foranstaltning og begrundelse for foranstaltning (mest alvorlige kriminalitet)	15
Tabel 1.16: Retlige foranstaltninger før eller efter dom	16
Tabel 1.17: Retspsykiatriske patienter med behandlingsdom, der udgør en særlig risiko	16
2. Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling	17
Tabel 2.1: De ambulante tilbuds retspsykiatriske patienter (antal patienter)	17
Tabel 2.2: Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling fordelt på retslig foranstaltning	19
Tabel 2.3: Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling med oligofreni (mental retardering)	20
Tabel 2.4: Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling med misbrug	21
Tabel 2.5: Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling, der af personalet aktuelt vurderes til at have komplicerende adfærd	22
Tabel 2.6: Retspsykiatriske patienter tilknyttet opsøgende retspsykiatrisk team	23
3. Indlagte retspsykiatriske patienter	24
Tabel 3.1: Stationære retspsykiatriske patienter fordelt på afsnit	24
Tabel 3.2: Indlagte retspsykiatriske patienter fordelt på retslig foranstaltning	26
Tabel 3.3: Indlagte retspsykiatriske patienter med oligofreni (mental retardering)	27
Tabel 3.4: Indlagte retspsykiatriske patienter med misbrug	28
Tabel 3.5: Indlagte retspsykiatriske patienter, der af personalet aktuelt vurderes til at have komplicerende adfærd	29
Bilag 1: Oversigt over retslige foranstaltninger	30

1. Generelle oversigter for både ambulante og stationære retspsykiatriske patienter

Tabel 1.1: Antal retspsykiatriske patienter

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ambulante	563	573	598	630	669	780	778
Indlagte	99	93	101	103	105	113	106
I alt	662	666	699	733	774	893	884

Tabel 1.2: Antal ambulante patienter med retslig foranstaltning

Afdeling	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	35	13	13	15	16	28	14
Afdeling N, AUH Risskov	61	40	33				
Afdeling S, AUH Risskov	63	62	58				
Afdeling M, AUH Risskov				13	25	23	21
Afdeling P, AUH Risskov				49	76	78	78
Afdeling Q, AUH Risskov				15	16	18	25
Gerontopsykiatrisk Afdeling, AUH Risskov	1	0	0				
Specialklinikkerne, AUH Risskov	0	6	8				
Center for oligofrenipsykiatri, AUH Risskov	0	0	0				
Center for psykiatrisk forskning, AUH Risskov	0	0	0				
Regionspsykiatrien Vest, Herning	34	32	73	79	71	81	109
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro	25	26					
Regionspsykiatrien Horsens	62	62	67	66	76	79	84
Regionspsykiatrien Randers	66	76	74	69	82	88	89
Regionspsykiatrien Silkeborg	24	36	35	34	45	39	34
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Skive	22	17	15	69	69	80	64
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg ¹	44	42	53				
Afdeling R (Retspsykiatrisk), AUH Risskov	126	160	160	185	174	236	226
Klinik for Retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg-Skive ²		1	7	36	19 ³	30	34
Region Midtjylland i alt	563	573	598	630	669	780	778

1) Eksklusiv den specialiserede retspsykiatri.

2) Herunder team for retspsykiatri

3) Det relativt lave tal sammenlignet med 2012 skyldes, at der dels ikke var så mange patienter tilknyttet Klinikken på dagen for tværsnitsundersøgelsen, og dels at en række af patienterne var indlagt.

Tabel 1.3: Andelen af ambulante patienter, som har en retslig foranstaltning

Afdeling	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	1,0 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,6 %	0,3 %
Afdeling N, AUH Risskov	3,6 %	3,1 %	2,5 %				
Afdeling S, AUH Risskov	6,0 %	6,4 %	5,9 %				
Gerontopsykiatrisk Afdeling, AUH Risskov	0,2 %	0,0 %	0,0 %				
Specialklinikkerne, AUH Risskov	0,0 %	0,7 %	0,9 %				
Center for oligofreni, AUH Risskov	0,0 %	0,0 %	0,0 %				
Center for psykiatrisk forskning, AUH Risskov	0,0 %	0,0 %	0,0 %				
Afdeling M, AUH Risskov				1,3 %	1,6 %	1,7 %	2,4 %
Afdeling P, AUH Risskov				5,5 %	8,2 %	6,9 %	6,6 %
Afdeling Q, AUH Risskov				1,0 %	0,8 %	0,7 %	0,9 %
Regionspsykiatrien Herning	3,5 %	3,2 %	4,6 %	4,3 %	3,6 %	3,9 %	4,5 %
Regionspsykiatrien Holstebro	3,2 %	3,4 %					
Regionspsykiatrien Horsens ¹	5,1 %	4,8 %	4,5 %	6,1 %	5,8 %	5,5 %	6,0 %
Regionspsykiatrien Randers	12,0 %	7,5 %	7,3 %	6,6 %	3,8 % ²	2,6 %	6,3 %
Regionspsykiatrien Silkeborg	5,2 %	6,4 %	5,8 %	5,6 %	6,2 %	5,5 %	3,6 %
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Skive	5,5 %	5,4 %	3,6 %	5,4 %	4,6 %	5,5 %	4,2 %
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg ³	4,9 %	4,5 %	4,8 %				
Region Midtjylland i alt⁴	4,2 %	4,1 %	4,1 %	4,8 %	4,2 %	4,5 %	2,9 %⁵

1) Eksklusiv Opsøgende retspsykiatrisk team.

2) Eksklusiv Retspsykiatrisk Ambulatorium, RP Randers. Dette ambulatorium var ikke oprettet ved tværsnitsundersøgelsen i 2012, hvilket forklarer faldet i procenttallet.

3) Eksklusiv den specialiserede retspsykiatri.

4) Inklusiv den specialiserede retspsykiatri.

5) Grundet udrednings- og behandlingsretten er der en stor stigning i antallet af patienter med åbne forløb. Derfor påvirkes andelen af patienter negativt.

Tabel 1.4: Antal indlagte patienter med retslig foranstaltning

Afdeling	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	5	4	4	1	1	0	0
Afdeling N, AUH Risskov	17	11	4				
Afdeling S, AUH Risskov	14	10	13				
Gerontopsykiatrisk Afdeling, AUH Risskov	0	0	0				
Afdeling M, AUH Risskov				0	5	1	2
Afdeling P, AUH Risskov				15	11	6	12
Afdeling Q, AUH Risskov				2	1	2	2
Regionspsykiatrien Vest, Herning	0	4	2	6	6	10	2
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro	2	5					
Regionspsykiatrien Horsens	6	5	3	3	7	7	5
Regionspsykiatrien Randers	5	3	9	7	6	6	8
Regionspsykiatrien Silkeborg	2						
Regionspsykiatrien Viborg-Skive ¹	16	3	6	2	2	17	10
Afdeling R (Retspsykiatrisk), AUH Risskov ²	23	32	43	50	49	47	48
Sengeafsnit for retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg	9	16	17	17	17	17	17
Region Midtjylland i alt	99	93	101	103	105	113	106

1) Eksklusiv Klinik for Retspsykiatri.

2) Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov udvidede 1. november 2009 antallet af senge fra 20 til 32. Medio 2010 blev Afdeling for Retspsykiatri udvidet med et sengeafsnit på 16 senge, hvormed afdelingen i dag har 48 senge (eksklusiv Afsnit R3 som er forbeholdt grønlandske retspsykiatriske patienter).

Tabel 1.5: Andelen af indlagte patienter i almenpsykiatrien, som har en retslig foranstaltning

Afdeling	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	7,7 %	7,5 %	2,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Afdeling N, AUH Risskov	12,6 %	4,5 %				
Afdeling S, AUH Risskov	12,8 %	16,3 %				
Gerontopsykiatrisk Afdeling, AUH Risskov	0,0 %	0,0 %				
Afdeling M, AUH Risskov			0,0 %	9,4 %	8,5 %	4,0 %
Afdeling P, AUH Risskov			20,8 %	15,9 %	7,0 %	17,6 %
Afdeling Q, AUH Risskov			3,0 %	1,4 %	2,8 %	2,8 %
Regionspsykiatrien Herning	7,0 %	2,5 %	6,7 %	6,6 %	11,8 %	2,3 %
Regionspsykiatrien Holstebro	15,6 %					
Regionspsykiatrien Horsens	9,8 %	6,0 %	5,8 %	11,1 %	11,1 %	11,9 %
Regionspsykiatrien Randers	7,9 %	23,7 %	19,0 %	14,6 %	15,4 %	12,1 %
Regionspsykiatrien Silkeborg						
Regionspsykiatrien Viborg-Skive ¹	5,1 %	9,1 %	4,5 %	3,9 %	39,5 %	23,3 %
Region Midtjylland i alt ²	18,1 %	18,4 %	20,0 %	18,7 %	20,5 %	18,3 %

Grundet det relativt lille antal patienter vil selv små ændringer medføre relativt store procentmæssige udsving.

1) Eksklusiv sengeafsnit for retspsykiatri

2) Inklusiv den specialiserede retspsykiatri (hvilket forklarer, hvorfor den samlede andel er højere end næsten alle de almenpsykiatriske afdelinger).

Tabel 1.6: Antal retspsykiatriske patienter fordelt på køn

	Ambulante						Indlagte						I alt					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kvinde	99	103	108	122	125	144	10	15	10	14	14	9	109	118	118	136	139	153
Mand	464	495	522	547	655	634	83	86	93	91	99	97	547	581	615	638	754	731
I alt	573¹	598	630	669	769	778	93	101	103	105	113	106	666¹	699	733	774	893	884

1) Grundet en registreringsfejl er der ikke angivet køn for 10 patienter.

Tabel 1.7: Antal retspsykiatriske patienter fordelt på alder

Alder	Ambulante						Indlagte						I alt					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0-17	4	7	8	3	8	0	1	3	1	1	0	1	5	10	9	4	8	1
18-20	29	35	38	29	46	31	9	10	5	4	11	4	38	45	43	33	57	35
21-30	164	175	171	175	207	210	27	32	35	36	38	35	191	207	206	211	245	248
31-40	153	156	175	189	217	208	26	29	35	31	38	29	179	185	210	220	255	237
41+	213	225	238	273	302	321	30	27	27	33	26	37	243	252	265	306	328	358
I alt	573¹	598	630	669	780	770	93	101	103	105	113	106	666¹	699	733	774	893	876²

1) Grundet en registreringsfejl er der ikke angivet alder for 10 patienter.

2) Der mangler registrering for otte patienter.

Tabel 1.8: Antal retspsykiatriske patienter med anden etnisk baggrund end dansk

Ambulante						Indlagte						I alt					
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
130	128	130 ¹	130 ²	164 ³	171	26	34	36 ¹	38 ²	37 ³	35	156	162	166 ¹	168 ²	201 ³	206

1) Heri ikke indregnet seks personer, for hvem der er angivet "ved ikke".

2) Heri ikke indregnet fire personer, for hvem der er angivet "ved ikke".

3) Heri ikke indregnet to personer, for hvem der er angivet "ved ikke".

Tabel 1.9: Antal retspsykiatriske patienter med misbrug

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Misbrug	314	301	303	309	346	381
Ikke misbrug	306	362	357	417	464	452
Ved ikke	46	36	73	48	83	51
I alt	666	699	733	774	893	884

Tabel 1.10: De retspsykiatriske patienters typer af misbrug

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Alkohol	176	187	169	163	146	171	175
Hash	184	210	178	197	183	216	232
Stofmisbrug	145	150	131	104	136	149	148
Andet ¹			25	29	39	55	46
Patienter med misbrug af to eller flere stoftyper			136	138	140	128	158

Den samme patient kan både have et alkoholmisbrug og et hashmisbrug, og der kan derfor ikke summeres på tværs af rækkerne.

1) "Andet" er en restgruppe, hvor størstedelen udgøres af medicinmisbrug (overvejende benzodiazepiner). Kategorien kom først med i 2011, hvilket forklarer de manglende data i 2009 og 2010.

Tabel 1.11: Antal ambulante og indlagte retspsykiatriske patienter opdelt efter bopælskommune

Kommune (antal indbyggere)	Ambulante				Indlagte				I alt			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Favrskov (46.894)	13	15	10	14	0	2	3	5	13	17	13	18
Hedensted (45.980)	13	19	19	22	1	2	2	2	14	21	21	24
Herning (85.852)	45	38	43	52	1	4	9	4	46	42	52	56
Holstebro (57.161)	16	13	14	26	3	2	5	1	19	15	19	27
Horsens (82.835)	48	59	62	66	3	7	5	4	51	66	67	70
Ikast-Brande (40.571)	17	13	28	22	2	0	0	1	19	13	28	23
Lemvig (21.554)	14	12	11	11	2	1	0	0	16	13	11	11
Norddjurs (38.029)	39	38	46	42	2	5	3	2	41	43	49	44
Odder (21.852)	6	8	5	3	1	1	0	0	7	9	5	3
Randers (95.318)	57	58	82	73	3	2	6	6	60	60	88	79
Ringkøbing-Skjern (58.068)	10	15	17	19	2	0	1	1	12	15	18	20
Samsø (3.885)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Silkeborg (88.913)	45	52	44	41	1	3	1	4	46	55	45	45
Skanderborg (57.717)	17	14	22	19	1	0	0	0	18	14	22	19
Skive (47.986)	13	21	17	14	4	2	3	5	17	23	20	21
Struer (22.190)	9	4	8	8	0	0	0	0	9	4	8	8
Syddjurs (41.734)	10	13	16	17	1	2	1	0	11	15	17	17
Viborg (93.498)	79	57	85	73	6	20	25	17	85	77	110	90
Århus (310.956)	157	198	210	220	66	46	46	51	223	244	256	271
Udenregionale eller ukendt kommune	22	22	41	36	4	6	3	3	26	28	44	39
Region Midtjylland i alt	630	669	780	778	103	105	113	106	733	774	893	884

Tabel 1.12: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnoser

Hoveddiagnose	Ambulante				Indlagte				I alt			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
F00-09 Organiske psykiske lidelser	32	38	30	38	2	5	3	3	34	43	33	41
F10-F19 Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol eller andre psykoaktive stoffer	30	43	50	43	8	1	8	5	38	44	58	48
F20-29 Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide psykoser, akutte og forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser	257	284	327	334	77	71	72	73	334	355	399	417
F30-39 Affektive sindslidelser	61	69	72	77	1	3	3	4	62	72	75	81
F40-49 Nervøse og stress-relaterede tilstande samt tilstande med nervøst betingede legemlige symptomer	17	25	23	25	0	1	1	1	17	26	24	26
F50-59 Spise-, søvn-, sex- og fødselsbetingede lidelser	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
F60-69 Forstyrrelser af personlighed og adfærd	108	88	115	101	7	14	12	7	115	102	127	108
F70-79 Mental retardering (åndssvaghed)	11	15	11	16	1	4	2	1	12	19	13	17
F80-89 Psykiske udviklingsforstyrrelser (børn)	16	19	19	34	1	0	1	0	17	19	20	34
F90-98 Adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser i barn- og ungdom	57	57	69	48	4	3	3	0	61	60	72	48
F99 Psykiske lidelser og forstyrrelser som ikke kan placeres i nogen anden gruppe	4	4	7	4	0	1	1	1	4	5	8	5
Ved ikke / Diagnose ikke fastlagt	37	27	57	56	2	2	7	11	39	29	64	67
I alt	630	669	780	778	103	105	113	106	733	774	893	884

Tabel 1.13: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnose og retslig foranstaltning

Årstal	Dom til ambulant Behandling			Dom til behandling			Dom til psykiatrisk anbringelse			Dom til pædagogisk Foranstaltning			Domfældte med alm. dom overført til psyk. afd. pga. opstået psykisk sygdom			Kendelse om mentalobservation			Sædeligheds-kriminelle, behandling i forbindelse med betinget/ ubetinget frihedsstraf, forvaringsdømte, særordning			Varetægtssurrogat		
	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15
F00-09	23	15	19	16	17	19	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	2	1	1
F10-F19	24	30	24	18	17	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	7	1	0	1	0	0	3	1
F20-29	119	105	130	198	265	249	28	20	19	0	0	0	1	0	2	2	5	3	2	1	0	5	3	4
F30-39	36	36	44	32	30	30	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	5	3	1	1	2	1	2	1
F40-49	16	16	17	8	4	7	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	1	0	0	0	1	1	1
F50-59	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
F60-69	30	32	28	28	27	20	4	3	2	0	0	0	2	0	1	7	20	16	29	43	38	2	1	3
F70-79	4	2	4	2	3	5	0	1	1	3	0	0	0	0	0	8	5	5	1	1	0	1	1	0
F80-89	10	11	29	8	6	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0
F90-98	47	43	28	11	17	15	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	10	1	0	1	4	1	0	0
F99	3	6	3	1		1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
Ved ikke/ diagnose ikke fastlagt	10	12	11	0	14	12	0	1	1	0	1	0	1	0	0	4	14	9	14	17	16	0	2	4
I alt	322	308	337	322	400	385	32	28	25	4	2	0	4	1	3	27	70	40	48	66	63	15	14	15

F00-09 Organiske psykiske lidelser

F10-F19 Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol eller andre psykoaktive stoffer

F20-29 Skizofreni, skizotypisk sindsslidelse, paranoide psykoser, akutte og forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser

F30-39 Affektive sindsslidelser

F40-49 Nervøse og stress-relaterede tilstande samt tilstande med nervøst betingede legemlige symptomer

F50-59 Spise-, søvn-, sex- og fødselsbetingede lidelser

F60-69 Forstyrrelser af personlighed og adfærd

F70-79 Mental retardering (åndssvaghed)

F80-89 Psykiske udviklingsforstyrrelser (børn)

F90-98 Adfærd- og følelsesmæssige forstyrrelser i barndom og ungdom og F99 Psykiske lidelser og forstyrrelser som ikke kan placeres i nogen anden gruppe

Tabel 1.14: Retspsykiatriske patienter fordelt på hoveddiagnoser og begrundelse for retslig foranstaltning (mest alvorlige kriminalitet)

	F00-09	F10-F19	F20-29	F30-39	F40-49	F50-59	F60-69	F70-79	F80-89	F90-98	F99	Ukendt	I alt
1. Drab (forsætligt), drabsforsøg, vold med døden til følge (straffelovens § 237, evt. jf. § 21, og § 246)	0	0	24	0	1	0	3	1	0	0	1	2	32
2. Vold i øvrigt (forsætlig) – alle former, herunder trusler, samt ulovlig tvang og frihedsberøvelse (straffelovens § 119, § 123, §§ 244-245, §§ 260 og 261, § 266)	26	31	244	35	9	0	35	7	20	14	1	4	426
3. Ildspåsættelse (straffelovens §§ 180 – 182)	0	2	13	3	0	0	7	2	1	2	0	0	30
4. Anden personfarlig kriminalitet/fareforvoldelse mv., straffelovens §§ 183 – 190, §§ 252-255 mv.)	0	0	16	4	4	0	4	2	1	3	0	1	35
5. Voldtægt, voldtægtsforsøg (straffelovens § 216, evt. jf. § 21)	1	0	3	1	0	0	11	0	0	1	0	0	17
6. Anden sædelighedskriminalitet samt incest (straffelovens § 210, §§ 217-235)	1	0	6	3	2	2	25	0	3	3	0	9	54
7. Grov narkotikakriminalitet (straffelovens § 191)	1	2	4	2	1	0	1	0	0	0	0	1	12
8. Lov om euforiserende stoffer (LBK 748)	1	1	15	0	1	0	1	1	0	3	0	1	24
9. Røveri (straffelovens § 288)	3	2	16	2	0	0	0	1	3	3	1	3	34
10. Tyveri og hittegods, hæleri samt brugstyveri (straffelovens §§ 276 og 277, § 284, § 293)	3	3	28	4	6	0	5	0	2	8	0	2	61
11. Anden berigelseskriminalitet mv., herunder underslæb, bedrageri, grov skattesvig, dokumentfalsk (straffelovens §§ 171-179, §§ 278-283, § 289 mv.)	0	1	8	7	0	0	5	0	0	5	0	3	29
12. Hærværk (straffelovens § 291)	1	1	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	9
13. Færdselslovsovertrædelser, herunder med uagtsom legemsbeskadigelse og/eller manddrab (straffelovens §§ 241 og 249)	1	2	3	6	1	0	0	0	0	1	1	0	15
14. Straffeloven i øvrigt	3	2	13	8	1	0	4	1	3	3	1	0	39
15. Særlovgivningen i øvrigt	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
16. Ved ikke	0	0	8	4	0	0	7	2	1	2	0	39	26
I alt	41	48	407	81	26	2	108	17	34	48	5	65	884

F00-09 Organiske psykiske lidelser

F10-F19 Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af alkohol eller andre psykoaktive stoffer

F20-29 Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide psykoser, akutte og forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser

F30-39 Affektive sindslidelser

F40-49 Nervøse og stress-relaterede tilstande samt tilstande med nervøst betingede legemlige symptomer

F50-59 Spise-, søvn-, sex- og fødselsbetingede lidelser

F60-69 Forstyrrelser af personlighed og adfærd

F70-79 Mental retardering (åndssvaghed)

F80-89 Psykiske udviklingsforstyrrelser (børn)

F90-98 Adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser i barndom og ungdom og F99 Psykiske lidelser og forstyrrelser som ikke kan placeres i nogen anden gruppe

Tabel 1.15: Retspsykiatriske patienter fordelt på retslig foranstaltning og begrundelse for foranstaltning (mest alvorlige kriminalitet)

	Dom til ambulant behandling	Dom til behandling	Dom til psykiatrisk anbringelse	Dom til pædagogisk foranstaltning	Domfældte med almindelig dom overført til psykiatrisk afdeling	Kendelse om Mentalobservation	Sædeligheds-kriminelle, behandling i forbindelse med betinget/ubetinget frihedsstraf, forvaringsdømte, særordning	Varetægtsurrogat	I alt
1. Drab (forsætligt), drabsforsøg, vold med døden til følge (straffelovens § 237, evt. jf. § 21, og § 246)	0	10	16	1	0	1	1	3	32
2. Vold i øvrigt (forsætlig) – alle former, herunder trusler, samt ulovlig tvang og frihedsberøvelse (straffelovens § 119, § 123, §§ 244-245, §§ 260 og 261, § 266)	177	223	6	0	1	12	2	5	426
3. Ildspåsættelse (straffelovens §§ 180 – 182)	9	19	1	1	0	0	0	0	30
4. Anden personfarlig kriminalitet /fareforvoldelse mv., straffelovens §§ 183 – 190, §§ 252-255 mv.)	6	21	0	1	1	2	2	2	35
5. Voldtægt, voldtægtsforsøg (straffelovens § 216, evt. jf. § 21)	0	4	1	0	0	0	11	1	17
6. Anden sædelighedskriminalitet samt incest (straffelovens § 210, §§ 217-235)	10	7	0	0	0	1	36	0	54
7. Grov narkotikakriminalitet (straffelovens § 191)	5	6	0	0	0	0	0	1	12
8. Lov om euforiserende stoffer (LBK 748)	12	8	0	0	0	3	1	0	24
9. Røveri (straffelovens § 288)	14	19	0	0	0	0	0	1	34
10. Tyveri og hittegods, hæleri samt brugstyveri (straffelovens §§ 276 og 277, § 284, § 293)	32	24	1	0	0	3	1	0	61
11. Anden berigelseskriminalitet mv., herunder underslæb, bedrageri, grov skattesvig, dokumentfalsk (straffelovens §§ 171-179, §§ 278-283, § 289 mv.)	17	7	0	0	0	3	2	0	29
12. Hærværk (straffelovens § 291)	2	6	0	0	0	1	0	0	9
13. Færdselslovsovertrædelser, herunder med uagtsom legemsbeskadigelse og/eller manddrab (straffelovens §§ 241 og 249)	10	5	0	0	0	0	0	0	15
14. Straffeloven i øvrigt	26	10	0	0	0	3	0	0	39
15. Særlovgivningen i øvrigt	2	0	0	0	0	0	0	0	2
16. Ved ikke	29	16	0	0	0	11	7	2	65
I alt	351	385	25	3	2	40	63	15	884

Tabel 1.16: Retslige foranstaltninger før eller efter dom

	2011	2012	2013	2014	2015
Retslig foranstaltning før dom ¹	63	58	42	84	55
Retslig foranstaltning efter dom	636	675	732	809	829
I alt	699	733	774	893	884

1) Dækker over patienter med kendelse om mentalobservation og patienter i varetægtssurrogat

Tabel 1.17: Retspsykiatriske patienter med behandlingsdom, der udgør en særlig risiko

	Dom til ambulant behandling	Dom til behandling
Svært udadreagerende patienter med misbrug	5	10
Svært udadreagerende patienter med risiko for behandlingsophør	4	7
Svært udadreagerende patienter med høj risiko for at begå ny kriminalitet	6	19
Svært udadreagerende patienter med samtlige tre ovenstående faktorer	0	6

2. Retspsykiatriske patienter i ambulans behandling

Tabel 2.1: De ambulante tilbuds retspsykiatriske patienter (antal patienter)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ungdomspsykiatrisk amb., Børne- og Ungdomspsykiatrisk Regionscenter Herning	4	4	4	3	4	0
Ungdomspsykiatrisk amb., Børne- og Ungdomspsykiatrisk Regionscenter Risskov	9	8	10	13	24	14
Ungdomspsykiatrisk amb., Børne- og Ungdomspsykiatrisk Regionscenter Viborg	0	1	0	0	0	0
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center i alt	13	13	15¹	16	28	14
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Team for ADHD	4	3	0	4	4	10
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Team for affektive lidelser	3	11	15	12	13	22
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Team for personlighedsforstyrrelser	0	0	0	0	0	3
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Oligofreniteamet	0	3	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Herning, OPUS-team	0	3	3	6	4	3
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Team for psykoser	25	31	38	32	41	71
Regionspsykiatrien Vest, Herning, Center for selvmordsforebyggelse	0	0	0	1	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro, Almenpsykiatrisk team	26	22	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro, Gerontopsykiatrisk team	0	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro, Psykiatrisk Ambulatorium	0	0	23	16	19	0
Regionspsykiatrien Vest i alt	58	73	79	71	81	109
Regionspsykiatrien Horsens, Distriktspsykiatrisk team	6	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Horsens, Gerontopsykiatrisk team	0	1	1	1	1	2
Regionspsykiatrien Horsens, OPUS-team	1	1	2	1	0	2
Regionspsykiatrien Horsens, Lokalpsykiatrisk Center Horsens	34	35	34	73	78	80
Regionspsykiatrien Horsens, Lokalpsykiatrisk Center Hedensted	2	1	5	1	0	0
Regionspsykiatrien Horsens, Lokalpsykiatrisk Center Odder	5	6	6	0	0	0
Regionspsykiatrien Horsens, Lokalpsykiatrisk Center Skanderborg	13	13	16	0	0	0
Regionspsykiatrien Horsens, Retspsykiatrisk team	1	10	2	0	0	0
Regionspsykiatrien Horsens i alt	62	67	66	76	79	84
Regionspsykiatrien Randers, Afsnit E1	0	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Randers, Dagtilbud Pavillon	0	1	0	0	1	0
Regionspsykiatrien Randers, Lokalpsykiatrisk Center Djursland	39	39	33	42	36	37
Regionspsykiatrien Randers, Lokalpsykiatrisk Center Randers	37	34	36	0	0	0
Regionspsykiatrien Randers, Retspsykiatrisk Ambulatorium				40	51	52
Regionspsykiatrien Randers i alt	76	74	69	82	88	89
Regionspsykiatrien Silkeborg, Lokalpsykiatrisk Center - døgndækkende hjemmebehandling	0	0	1	0	1	0
Regionspsykiatrien Silkeborg, Lokalpsykiatrisk Center - Affektivt team/psykoseteam	0	0	33	44	37	34
Regionspsykiatrien Silkeborg, Daghospital	0	0	0	1	1	0
Regionspsykiatrien Silkeborg i alt	36	35	34	45	39	34
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Klinik for Retspsykiatri	0	0	36	19 ²	30	34
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Team for Affektive Lidelser	0	0	13	22	13	12
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Team for Psykotiske Lidelser	0	0	56	41	53	46
Regionspsykiatrien Viborg-skive, Distriktsteamet i Skive	17	15	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Distriktsteamet i Viborg	41	52	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Klinik for angst og tvang	0	0	0	0	2	0

Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Mobilteam	1	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Ældrepsykiatrisk team	0	1	0	0	2	2
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, team for retspsykiatri	1	7	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Team for ADHD	0	0	0	6	10	4
Regionspsykiatrien Viborg-Skive i alt	60	75	105	88	110	98
Afdeling M, Århus Universitetshospital, Ambulatorium MA2			6	11	8	21
Afdeling M, Århus Universitetshospital, Rusmiddelpsykiatri MA3			7	6	0	0
Afdeling M, Århus Universitetshospital, Oligofrenipsykiatri MA4			0	8	1	0
Afdeling M, Århus Universitetshospital, Risskov i alt			13	25	9	21
Afd. P, Århus Universitetshospital, Risskov, Klinik for unge med Skizofreni (OPUS)			5	7	5	4
Afd. P, Århus Universitetshospital, Risskov, Ambulant Psykoseenhed			44	69	73	74
Afdeling P, Århus Universitetshospital, Risskov i alt:			49	76	78	78
Afd. Q, Århus Universitetshospital, Risskov, Ambulatorium for Mani og Depression			15	15	12	21
Afd. Q, Århus Universitetshospital, Risskov, Klinik for personlighedsforstyrrelser			0	1	6	4
Afdeling Q, Århus Universitetshospital, Risskov i alt			15	16	18	25
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, Opsøgende retspsykiatrisk team Risskov	160	160	52	42	0	101
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, B-teamet (behandlingspatienter)			35	45	41	40
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, S-teamet (sædelighedskriminelle)			43	45	65	45
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, O-teamet (mentalobservander)			39	18	58	40
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, Opsøgende retspsykiatrisk team Randers/Djursland			14	10	0	0
Århus Universitetshospital, Risskov, Retspsykiatrisk ambulatorium, Opsøgende retspsykiatrisk team Horsens			2	14	0	0
Afdeling R, Århus Universitetshospital, Risskov i alt			185	174	236	226
Århus Universitetshospital, Risskov Lokalpsykiatri Centrum	27	19				
Århus Universitetshospital, Risskov Lokalpsykiatri Nord	13	14				
Århus Universitetshospital, Risskov Team for Misbrugspsykiatri	0	0				
Århus Universitetshospital, Risskov afd. S i alt:	62	58				
Århus Universitetshospital, Risskov Lokalpsykiatri Syd	33	26				
Århus Universitetshospital, Risskov Lokalpsykiatri Vest	29	32				
Århus Universitetshospital, Risskov Gerontopsykiatrisk distriktpsykiatri	0	0				
Århus Universitetshospital, Risskov Center for oligofreni	0	0				
Århus Universitetshospital, Risskov Psykiatriske Specialklinikker, Klinik for unge med skizofreni	6	8				
Århus Universitetshospital, Risskov afd. N i alt	40	33				
Ikke angivet	0	2	0	0	14	14
Voksenpsykiatrien i alt	560	585	615	653	738	738
Region Midtjylland i alt	573	598	630	669	780	780

1) Der er ikke angivet afdeling på én af børne- og ungepatienterne

2) Det relativt lave tal sammenlignet med 2012 skyldes, at der dels ikke var så mange patienter tilknyttet Klinikken på dagen for tværsnitsundersøgelsen, og dels at en række af patienterne var indlagte.

Tabel 2.2: Retspsykiatriske patienter i ambulans behandling fordelt på retslig foranstaltning

	Dom til ambulans behandling (Z04.61)			Dom til behandling (Z04.61)			Dom til psykiatrisk anbringelse (Z04.62)			Dom til pædagogisk foranstaltning			Domfældte med almindelig dom ¹			Kendelse om Mentalobservation (Z04.60)			Sædeligheds-Kriminelle ² (Z04.68)			Varetægts-surrogat (Z04.68)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	13	11	9	3	7	5	0	0	0	0	2	0	0	0	0	7	0	0	0	1	0	0	0	0
Afdeling M, Risskov	12	2	9	6	7	11	0	0	0	3	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Afdeling P, Risskov	25	13	16	51	65	61	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afdeling Q, Risskov	11	9	12	4	7	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest	29	37	54	41	43	45	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	5	0	0	1
Regionspsykiatrien Horsens ³	47	42	48	29	37	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Randers ³	32	43	46	49	44	41	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Silkeborg	28	27	23	16	12	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg-Skive ⁴	36	43	47	31	35	13	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0
Retspsykiatrisk Afdeling, Risskov ⁵	73	61	53	38	54	74	0	0	1	0	0	2	0	0	1	17	58	38	44	62	54	2	0	1
Enhed for retspsykiatri, Viborg	4	9	12	15	21	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt	310	297	329	283	332	328	0	1	1	4	2	2	1	1	2	22	65	38	47	65	63	2	0	2

1) Domfældte med almindelig dom som er overført til psykiatrisk afdeling grundet opstået psykisk sygdom

2) Sædelighedskriminelle, behandling i forbindelse med betinget/ubetinget frihedsstraf, forvaringsdømte, særordning (Z04.68)

3) Eksklusiv Opsøgende retspsykiatriske team

4) Eksklusiv Enhed for Retspsykiatri

5) Inkl. Opsøgende retspsykiatriske teams under Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov i Randers, Horsens og Risskov.

Tabel 2.3: Retspsykiatriske patienter i ambulans behandling med oligofreni (mental retardering)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	2	8	4	5	3	1	2	1
Afdeling N, AUH, Risskov	0	0	3	0				
Afdeling S, AUH, Risskov	5	2	2	5				
Center for oligofrenipsykiatri, AUH, Risskov	9	0	0	0				
Gerontopsykiatrisk Afdeling, AUH, Risskov	0	0	0	0				
Psykiatriske specialklinikker, AUH, Risskov	1	0	0	0				
Afdeling M, AUH, Risskov					0	11	1	0
Afdeling P, AUH, Risskov					2	2	5	3
Afdeling Q, AUH, Risskov					0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Herning	5	0	0	5	12	3	6	8
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro	1	3	1					
Regionspsykiatrien Horsens	2	3	4	6	9	6	6	9
Regionspsykiatrien Randers	10	6	5	8	5	2	0	2
Regionspsykiatrien Silkeborg	0	0	0	1	3	2	7	2
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Skive	0	2	2	3	6	7	7	6
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg (ekskl. Klinik for Retspsykiatri)	4	3	8	6				
Afdeling R (Retspsykiatrisk), AUH, Risskov	9	5	10	10	12	5	13	12
Klinik for Retspsykiatri, Viborg	0	2	0	0	2	2	4	6
Voksenpsykiatrien i alt	46	26	35	44	51	40	43	48
Region Midtjylland i alt	48	34	39	49	54	41	45	49

Tabel 2.4: Retspsykiatriske patienter i ambulans behandling med misbrug

	Patienter med misbrug				Heraf patienter med misbrug af to eller flere stoftyper (Alkohol, Hash, Stoffer eller Andet) ¹			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	2	3	3	3	1	0	1	2
Afdeling M, Risskov	6	9	0	6	2	1	0	2
Afdeling P, Risskov	18	39	35	34	8	11	13	8
Afdeling Q, Risskov	6	7	4	9	1	1	1	1
Regionspsykiatrien Vest, Herning	31	15	24	33	14	6	5	8
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro								
Regionspsykiatrien Horsens	26	29	26	29	9	11	8	9
Regionspsykiatrien Randers	31	39	32	36	17	18	13	16
Regionspsykiatrien Silkeborg	16	22	21	24	4	3	5	7
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Skive	54	26	22	27	9	13	8	11
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg (ekskl. Klinik for Retspsykiatri)	12				5			
Retspsykiatrisk Afdeling, Risskov	68	57	92	88	32	34	43	36
Klinik for Retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg	0	11	20	21	13	6	18	16
Ikke oplyst	0	0	10	0	0	0	8	0
Region Midtjylland i alt	258	257	285	310	110	104	123	116

1) Under "andet" er det hyppigste misbrug af benzodiazepiner.

Tabel 2.5: Retspsykiatriske patienter i ambulant behandling, der af personalet aktuelt vurderes til at have komplicerende adfærd

	Antal patienter der aktuelt er vurderet i høj risiko for behandlingsophør				Antal patienter der aktuelt er vurderet som svært udadreagerende				Antal patienter der aktuelt er vurderet i høj risiko for recidiv i forhold til at begå ny kriminalitet			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	2	1	4	2	0	1	0	0	1	1	0	1
Afdeling M, Risskov	0	9	4	8	0	1	1	1	0	8	3	4
Afdeling P, Risskov	17	36	33	19	0	4	0	0	8	18	25	4
Afdeling Q, Risskov	5	3	2	3	1	0	0	0	1	2	1	0
Regionspsykiatrien Vest, Herning	15	11	10	19	0	3	2	3	8	8	6	6
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro												
Regionspsykiatrien Horsens	11	9	6	8	1	2	1	2	4	8	4	2
Regionspsykiatrien Randers	17	15	9	4	2	4	1	2	11	9	6	7
Regionspsykiatrien Silkeborg	8	8	5	5	5	2	2	2	9	7	4	3
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Skive	15	19	14	3	3	4	2	3	9	12	8	9
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg (ekskl. Klinik for Retspsykiatri)	16				3				6			
Retspsykiatrisk Afdeling, Risskov	48	47	59	65	4	7	10	7	23	26	51	15
Klinik for Retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg	26	13	25	19	5	2	12	5	10	4	17	13
Region Midtjylland i alt	164	171	171	155	21	30	36	25	84	103	125	64

Tabel 2.6: Retsspsykiatriske patienter tilknyttet opsøgende retsspsykiatrisk team

Opsøgende retsspsykiatrisk team	2011	2012	2013	2014	2015
Horsens ¹	56	14	15	2	4
Viborg	17	43	19	16	33
Risskov	50	68	61	50	81
Randers ¹		2	9	3	1
I alt	123	127	104	71	119

For hovedparten af patienterne tilknyttet de opsøgende retsspsykiatriske teams ligger behandlingsansvaret ikke hos teamet, men hos en overlæge i distriktspsykiatrien.

1) Organisatorisk er teamene i Horsens og Randers ledelsesmæssigt forankret i Risskov.

3. Indlagte retspsykiatriske patienter

Tabel 3.1: Stationære retspsykiatriske patienter fordelt på afsnit

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ungdomspsykiatrisk afsnit, Viborg	1	0	0	0	0	0	0	0
Ungdomspsykiatrisk afsnit, Risskov	3	5	4	4	1	1	0	0
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center i alt	4	5	4	4	1	1	0	0
Regionspsykiatrien Herning, Almenpsykiatrisk afsnit E2	0	0	1	0	1	2	4	0
Regionspsykiatrien Herning, Almenpsykiatrisk afsnit E3	0	0	1	0	0	0	2	2
Regionspsykiatrien Herning, Almenpsykiatrisk afsnit E4	1	0	2	1	0	0	1	0
Regionspsykiatrien Herning, Gerontopsykiatrisk afsnit E6	0	0	0	1	0	0	2	0
Regionspsykiatrien Holstebro, Psykiatrisk døgnafsnit P1	0	2	5	0	4	4	1	0
Regionspsykiatrien Horsens, Almenpsykiatrisk afsnit 01	0	0	0	1	0	0	1	1
Regionspsykiatrien Horsens, Almenpsykiatrisk afsnit 02	5	4	5	2	2	5	5	4
Regionspsykiatrien Horsens, Almenpsykiatrisk afsnit 03	0	2	0	0	1	2	1	0
Regionspsykiatrien Randers, Afsnit E1	6	3	0	2	2	1	0	1
Regionspsykiatrien Randers, Afsnit E2	3	2	3	7	5	5	6	7
Regionspsykiatrien Silkeborg, Psykiatrisk afdeling D	4	2	0	0	0	0	0	0
Regionspsykiatrien Viborg, Sengeafsnit for intensiv behandling og observation	7	3	0	0	1	0	9	4
Regionspsykiatrien Viborg, Sengeafsnit for affektive lidelser		2	1	1	0	0	2	0
Regionspsykiatrien Viborg, Sengeafsnit for psykotiske lidelser		4	1	5	1	2	6	2
Afd. N, AUH, Risskov Afsnit N3	10	11	5	0				
Afd. N, AUH, Risskov Afsnit N6	0	3	3	0				
Afd. N, AUH, Risskov Afsnit N7	2	3	3	4				
Afd. S, AUH, Risskov Afsnit S2	8	4	3	6				
Afd. S, AUH, Risskov Afsnit S3	1	2	3	2				
Afd. S, AUH, Risskov Afsnit S4	8	0	0	1				
Afd. S, AUH, Risskov Afsnit S5	7	8	4	4				
Afd. P, AUH, Risskov, Sengeafsnit P1					5	1	3	2
Afd. P, AUH, Risskov, Sengeafsnit P2					4	6	1	7
Afd. P, AUH, Risskov, Sengeafsnit P3					5	0	2	0
Afd. P, AUH, Risskov, Sengeafsnit P4					1	4	0	2
Afd. Q, AUH, Risskov, Sengeafsnit Q1					1	1	0	0
Afd. Q, AUH, Risskov, Sengeafsnit Q2					0	0	1	0
Afd. Q, AUH, Risskov, Sengeafsnit Q3					0	0	0	1
Afd. Q, AUH, Risskov, Sengeafsnit Q4					1	0	1	0

Afd. M, AUH, Risskov, Sengeafsnit M3					0	5	1	2
Afd. R (Retspsyk.), AUH, Risskov Afsnit R1 ¹⁾	10	13	14	12	19	17	16	15
Afd. R (Retspsyk.), AUH, Risskov Afsnit R2 ¹⁾	9	10	18	16	16	16	15	18
Afd. R (Retspsyk.), AUH, Risskov Afsnit R4 ²⁾					15	16	16	16
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Sengeafsnit for retspsykiatri	14	16	17	17	17	17	17	21
Voksenpsykiatrien i alt	95	94	89	97	102	104	113	106
Region Midtjylland i alt	99	99	93	101	103	105	113	106

1) Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov udvidede 1. november 2009 antallet af senge fra 20 til 32. Medio 2010 blev Afdeling for Retspsykiatri udvidet med et sengeafsnit på 16 senge, hvormed afdelingen i dag har 48 senge (eksklusiv Afsnit R3 som er forbeholdt grønlandske retspsykiatriske patienter).

2) Afsnit R4 blev først oprettet medio 2010 jævnfør note 1.

Tabel 3.2: Indlagte retspsykiatriske patienter fordelt på retslig foranstaltning

	Dom til ambulant behandling (Z04.61)			Dom til behandling (Z04.61)			Dom til psykiatrisk anbringelse (Z04.62)			Dom til pædagogisk foranstaltning			Domfældte med almindelig dom ¹			Kendelse om Mentalobservation (Z04.60)			Sædeligheds-Kriminelle ² (Z04.68)			Varetægts-surrogat (Z04.68)		
	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15	13	14	15
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Afdeling M, Risskov	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0
Afdeling P, Risskov	0	0	0	8	6	10	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0
Afdeling Q, Risskov	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Regionspsykiatrien Vest	4	0	0	1	6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1
Regionspsykiatrien Horsens	1	2	0	3	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1
Regionspsykiatrien Randers	3	0	0	2	5	5	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Viborg ³	0	1	2	2	14	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Afdeling R (Retspsykiatrisk Afdeling), Risskov ⁴	3	2	2	15	15	17	21	19	20	0	0	0	1	0	0	5	5	2	1	1	0	3	5	7
Sengeafsnit for retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg-Skive	1	0	2	6	10	12	9	7	4	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Regionen i alt	12	6	6	39	59	57	32	27	24	0	0	0	3	0	1	5	5	2	1	1	0	13	15	13

1) Domfældte med almindelig dom som er overført til psykiatrisk afdeling grundet opstået psykisk sygdom

2) Sædelighedskriminelle, behandling i forbindelse med betinget/ubetinget frihedsstraf, forvaringsdømte, særordning (Z04.68)

3) Eksklusiv Sengeafsnit for Retspsykiatri

4) Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov udvidede 1. november 2009 antallet af senge fra 20 til 32. Medio 2010 blev Afdeling for Retspsykiatri udvidet med et sengeafsnit på 16 senge, hvormed afdelingen i dag har 48 senge (eksklusiv Afsnit R3 som er forbeholdt grønlandske retspsykiatriske patienter).

Tabel 3.3: Indlagte retspsykiatriske patienter med oligofreni (mental retardering)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	1	2	4	0	1	0	0	0
Afdeling N, Risskov	0	0	2	0				
Afdeling S, Risskov	3	3	0	0				
Afdeling M, Risskov					0	1	0	1
Afdeling P, Risskov					1	0	0	1
Afdeling Q, Risskov					0	0	0	0
Regionspsykiatrien Vest, Herning	0	0	0	0	4	3	2	0
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro	0	0	1					
Regionspsykiatrien Horsens	0	1	0	0	0	4	1	0
Regionspsykiatrien Randers	1	1	0	0	0	1	0	1
Regionspsykiatrien Silkeborg	0	0						
Regionspsykiatrien Viborg-Skive (ekskl. sengeafsnit for retspsykiatri)	0	0	0	0	0	0	4	1
Afdeling R (Retspsykiatrisk Afdeling), Risskov ¹	0	0	0	3	2	5	2	1
Sengeafsnit for retspsykiatri, Regionspsykiatrien Viborg-Skive	0	0	0	0	1	3	1	2
Voksenpsykiatrien i alt	4	5	3	3	8	17	10	7
Region Midtjylland i alt	5	7	7	3	9	17	10	7

1) Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov udvidede 1. november 2009 antallet af senge fra 20 til 32. Medio 2010 blev Afdeling for Retspsykiatri udvidet med et sengeafsnit på 16 senge, hvormed afdelingen i dag har 48 senge (eksklusiv Afsnit R3 som er forbeholdt grønlandske retspsykiatriske patienter).

Tabel 3.4: Indlagte retspsykiatriske patienter med misbrug

	Patienter med misbrug					Heraf patienter med misbrug af to eller flere stoftyper (Alkohol, Hash, Stoffer eller Andet) ¹				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	4	1	0	0	0	3	3	0	0	0
Afdeling M, Risskov		0	4	0	2		0	3	0	1
Afdeling P, Risskov		8	6	4	3		7	5	4	2
Afdeling Q, Risskov		1	1	2	1		0	0	0	1
Regionspsykiatrien Vest, Herning	0	4	2	5	2	0	1	1	4	1
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro	4					1				
Regionspsykiatrien Horsens	1	3	5	3	2	0	3	0	0	0
Regionspsykiatrien Randers	4	5	4	6	5	4	4	4	6	2
Regionspsykiatrien Viborg-Skive (ekskl. Sengeafsnit for retspsykiatri)	4	2	2	12	5	2	1	0	9	3
Afd. R (Retspsyk.), Risskov	29	14	17	20	34	11	7	14	7	14
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Sengeafsnit for retspsykiatri	11	7	11	9	14	8	5	9	9	11
Region Midtjylland i alt	64	45	52	61	69	34	28	36	39	35

1) Under "andet" er det hyppigste misbrug af benzodiazepiner.

Tabel 3.5: Indlagte retspsykiatriske patienter, der af personalet aktuelt vurderes til at have komplicerende adfærd

	Antal patienter der aktuelt er vurderet i høj risiko for behandlingsophør				Antal patienter der aktuelt er vurderet som svært udadreagerende				Antal patienter der aktuelt er vurderet i høj risiko for recidiv i forhold til at begå ny kriminalitet			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Afdeling M, Risskov	0	5	0	2	0	0	0	0	0	4	0	2
Afdeling P, Risskov	10	8	6	4	2	1	0	0	9	8	4	2
Afdeling Q, Risskov	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Regionspsykiatrien Vest, Herning	2	4	5	1	0	1	3	0	2	4	4	1
Regionspsykiatrien Vest, Holstebro												
Regionspsykiatrien Horsens	2	0	2	0	0	1	0	2	1	1	0	2
Regionspsykiatrien Randers	2	4	6	5	1	2	0	1	1	5	4	4
Regionspsykiatrien Viborg-Skive ¹	1	2	10	6	1	1	1	0	2	1	6	1
Afdeling R (Retspsyk), Risskov ²	35	12	12	28	6	4	5	3	44	14	13	13
Regionspsykiatrien Viborg-Skive, Sengeafsnit for retspsykiatri	10	12	12	14	7	6	6	5	11	13	13	9
Region Midtjylland i alt	64	47	54	60	18	16	15	11	72	51	44	35

1) Eksklusiv Sengeafsnit for Retspsykiatri

2) Afdeling for Retspsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov udvidede 1. november 2009 antallet af senge fra 20 til 32. Medio 2010 blev Afdeling for Retspsykiatri udvidet med et sengeafsnit på 16 senge, hvormed afdelingen i dag har 48 senge (eksklusiv Afsnit R3 som er forbeholdt grønlandske retspsykiatriske patienter).

Bilag 1: Oversigt over retslige foranstaltninger

1. Før dom

1. Varetægtssurrogatanbragte

Retten kan bestemme, at en varetægtsfængslet person skal surrogatanbringes på psykiatrisk afdeling med henblik på enten at modtage psykiatrisk behandling eller afvænningsbehandling. Dette kræver, jf. retsplejelovens § 765, den sigtedes samtykke eller § 777, hvis sigtede ikke vil give samtykke. Personer anbragt efter § 765 kan tilbageføres straks, når ophold i psykiatrisk afdeling ikke længere er nødvendig. I fald der er tale om anbringelse efter § 777 skal personen forblive på psykiatrisk afdeling indtil retten har afsagt en ny kendelse.

2. Overførte varetægtsarrestanter (anticiperet afsoning)

Hvis man allerede under varetægtsfængslingen forventer behandlingsdom, og retten skønner, at en hurtig overførsel til den psykiatriske afdeling, hvor dommen skal fuldbyrdes, er ønskelig, kan den sigtede påbegynde anticiperet afsoning, jf. retsplejelovens § 777. En sådan overførsel kræver ikke nødvendigvis den sigtedes samtykke.

3. Anbringelse uden for varetægtsfængsel af helbredsmæssige grunde

En varetægtsfængslet person kan alene ved lægelig beslutning anbringes udenfor fængslet af helbredsmæssige grunde (retsplejeloven § 770, stk. 2). Bestemmelsens hovedsigte er akutte somatiske indlæggelser. Dog sker det, at arrestanter overflyttes til psykiatrisk afdeling af helbredsmæssige grunde i medfør af denne bestemmelse.

4. Mentalobservander

Ifølge retsplejelovens § 809 skal sigtede underkastes mentalundersøgelse, når det er af betydning for sagens afgørelse. Mentalundersøgelser er navnlig indiceret, hvis der er grund til at tro, at 1) sigtede er sindssyg, mental retarderet eller på anden måde psykisk afvigende, 2) hvis der på baggrund af de strafbare handlingers art og/eller grovhed er grund til at formode, at sigtedes mentale tilstand afviger fra det normale og 3) hvis der overvejes anvendelse af tidsubestemt forvaring jf. straffelovens § 70. Mentalobservanderne er lig varetægtssurrogatanbragt indlagt i henhold til retsplejelovens § 765 eller § 777, og derfor underlagt samme vilkår.

2. Efter dom

1. Domfældte idømt psykiatrisk særforanstaltning

Psykisk afvigende lovovertrædere, hvis tilstand er omfattet af enten straffelovens § 16 (sindssyge mv.), straffelovens § 69 (andre psykisk afvigende) eller straffelovens § 73 (personer som udvikler en psykisk abnormtilstand efter gerningstidspunktet, men før dommen), kan efter straffelovens § 68 idømmes psykiatriske særforanstaltninger.

De psykiatriske særforanstaltninger idømt for mindre alvorlig kriminalitet har en længstetid på 3 eller 5 år. Der er dog mulighed for forlængelse. Psykiatriske særforanstaltninger idømt for grovere forbrydelser er tidsbestemte. Der er fastsat regler for anklagemyndighedens kontrol med varigheden af de tidsbestemte foranstaltninger.

Dog fastsætter retten, ved institutionsanbringelse for personer dømt efter straffelovens § 69 jf. § 68, en længstetid. Denne længstetid vil i almindelighed ikke overstige 1 år. I særlige tilfælde kan den forlænges. De nærmere retningslinier for, hvorledes foranstaltningerne skal varetages, fremgår også af Rigsadvokatens meddelelse (Rigsadvokaten, 2002).

De psykiatriske særforanstaltninger kan inddeles i 3 hovedgrupper:

- a. dom til anbringelse,
- b. dom til behandling og
- c. dom til ambulante behandling.

a. Dom til anbringelse indebærer, at patienten overflyttes til psykiatrisk afdeling og ikke kan udskrives, før retten giver tilladelse hertil i form af en foranstaltningsændring.

b. Dom til behandling indebærer, at patienten som udgangspunkt indlægges på en psykiatrisk afdeling, men herefter er det overlægen, der træffer beslutning om udskrivelse til fortsat ambulante behandling (ofte suppleret med tilsyn af Kriminalforsorgen), ligesom overlægen sammen med Kriminalforsorgen kan træffe bestemmelse om, at patienten skal genindlægges. Ophør af foranstaltningen kan kun ske ved rettens kendelse, jf. straffelovens § 72.

c. Ved dom til ambulante behandling er patienten forpligtet til at møde til behandling i et omfang, der bestemmes af den pågældende afdelings overlæge. I langt hovedparten af disse tilfælde anordnes der også tilsyn af Kriminalforsorgen, ligesom det af dommen fremgår, at overlægen sammen med Kriminalforsorgen kan træffe bestemmelse om (gen)indlæggelse.

2. Strafafsonere

a. Hvis en indsat under afsoning bliver syg, det være sig psykisk eller somatisk, kan han/hun overflyttes til relevante afdeling. En sådan indlæggelse er en lægelig beslutning, der ikke kræver en retslig afgørelse, og som finder sted på ganske samme måde som alle andre indlæggelser.

b. Er der behov for længerevarende psykiatrisk behandling, kan Justitsministeren (det vil i denne sammenhæng sige Kriminalforsorgen), sammen med den psykiatriske afdeling, der skal modtage patienten, bestemme, at en domfældt skal overføres til psykiatrisk afdeling, jf. straffuldbyrdelsesloven § 78, enten midlertidigt eller for resten af afsoningstiden.

3. Vilkår om psykiatrisk behandling

En person kan, i henhold til straffelovens § 57, som led i en betinget dom, en prøveløsladelse, et tiltalefrafald eller en benådning, undergives vilkår om psykiatrisk behandling om fornødent på hospital eller indlæggelse ophold på institution.